

ПРОФЕСІЙНІ РОЛІ ФАХІВЦІВ ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

*Брошура до Типової програми підвищення
кваліфікації керівників і педагогічних
працівників центрів професійного
розвитку педагогічних працівників*

2023

Зміст

- 1 Характеристика професійних ролей фахівців центрів професійного розвитку педагогічних працівників у контексті здійснення супроводу професійного розвитку педагогів
- 2 Алгоритм вибору професійної ролі у здійсненні супроводу професійного розвитку педагогічних працівників
- 3 Топ-4 поради для фахівців центрів щодо здійснення супроводу професійного розвитку педагогів
- 4 Завдання для самодіагностики
- 5 Корисні ресурси

1. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНИХ РОЛЕЙ ФАХІВЦІВ ЦЕНТРІВ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ

В умовах упровадження Нової української школи змінюються вимоги до професійного розвитку педагогів, які нині є агентами змін у розбудові освітнього процесу на інноваційних засадах. Підтримати вчителя на етапі вибудовування та визначення напрямів реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку, покликані фахівці центрів професійного розвитку педагогічних працівників (далі – центри).

У Положенні про центр професійного розвитку педагогічних працівників визначено перелік завдань, що спрямовані на **супровід професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти**. Означене поняття розглядаємо як сукупність комплексних дій, організаційних форм, методів, засобів, що спрямовані на супровід та підтримку педагогів у вибудовуванні та реалізації траєкторії професійного поступу.

У перебігу супроводу фахівці центру сприяють професійному розвитку педагогів громади, надають їм психологічну підтримку, проводять консультації з різних питань організації освітнього процесу та професійного розвитку [1].

Складові супроводу професійного розвитку педагогів

Задля ефективного здійснення супроводу професійного розвитку педагогічних працівників, фахівцям центрів варто враховувати такі його складові:

1

ЗМІСТОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУПРОВОДУ

Сукупність змісту, організаційних форм, методів роботи, що спрямовані на вивчення професійних потреб педагогів, формування їхньої мотивації професійно зростати, вдосконалення умінь та навичок вибудовувати та реалізувати індивідуальну траєкторію професійного зростання

2

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУПРОВОДУ

Підвищення кваліфікації, неформальна, інформальна освіта, самоосвіта тощо. Завдання фахівців центрів полягають в ознайомленні педагогів із перевагами та ризиками, з якими можуть стикатися педагоги під час вибору напрямку, форм професійного розвитку

3

ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПОТРЕБ ПЕДАГОГІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ

Важливою складовою супроводу педагогів у їхньому професійному розвитку є вивчення фахівцями центрів їхніх запитів та потреб у вдосконаленні компетентностей. Дієвими інструментами реалізації цієї складової є: опитувальники, бесіди, анкети-самооцінювання, портфоліо, SWOT-аналіз, рефлексія тощо. Комплексне їх застосування сприятиме налагодженню системної роботи з означеного питання

Професійні ролі фахівців центрів

Супровід професійного розвитку педагогів своєї громади фахівці центрів здійснюють під час виконання професійних ролей. Найпоширенішими є такі ролі, як: консультант, координатор, фасилітатор, експерт, наставник та ін.

Охарактеризуємо сутність визначених професійних ролей.

Консультант

Фахівець центру під час виконання професійної ролі консультанта, здійснює консультування педагогів із питань їхнього професійного розвитку.

Тематика консультацій може визначатися як індивідуальними потребами педагогів, так і потребами закладів освіти, які прагнуть створити сприятливі умови для професійного розвитку своїх працівників. У перебігу різних форм взаємодії, консультант акцентує увагу на складових професійного розвитку, допомагає педагогічним працівникам з'ясувати рівень сформованості загальних та професійних компетентностей, визначитися із напрямками підвищення кваліфікації.

Важливо, щоб консультант був комунікабельним та відкритим до співпраці, володів лідерськими якостями, а також був обізнаний із сучасними трендами, які впроваджуються в освітній практиці.

Задля оперативного реагування фахівців центрів на потреби педагогів у консультації, на сторінці офіційного вебсайту центру професійного розвитку педагогічних працівників доцільно започаткувати ведення тематичної рубрики, де педагоги у зручний час та спосіб можуть залишити відповідне звернення.

Координатор

У межах виконання професійної ролі координатора фахівець центру здійснює координацію діяльності професійних спільнот педагогічних працівників, допомагає спланувати етапи реалізації освітніх проєктів, що можуть здійснюватися на рівні закладу освіти та громади, популяризує перспективний педагогічний досвід педагогів своєї громади.

Фахівець центру, який виконує професійну роль координатора, реалізує важливе завдання: він об'єднує освітянську спільноту громади навколо питань, що спрямовані на пошук ефективних шляхів реалізації педагогами власної індивідуальної траєкторії професійного розвитку, формує середовище, де кожен педагогічний працівник має можливість професійно зростати, обираючи для цього дієві ресурси.

Важливо, щоб у перебігу виконання означеної професійної ролі фахівець центру враховував особистісні потреби педагогів, створював умови для їхньої самореалізації та вдосконалення компетентностей, що визначені у професійних стандартах вихователя закладу дошкільної освіти, вчителя, практичного психолога закладу освіти.

Фасилітатор

Сутнісна характеристика професійної ролі фасилітатора полягає в тому, що фахівець центру здійснює фасилітування під час організації різних форм роботи з педагогами, що спрямовані на їхній професійний розвиток. Важливим є те, що у перебігу фасилітування фахівець центру допомагає педагогам віднаходити продуктивні шляхи розв'язання професійних проблем, мотивує вчителів на досягнення успіху.

Переваги фасилітування полягають у тому, що фахівець-фасилітатор за допомогою різних методів [2] створює умови для того, щоб педагоги під час обговорення питань, що стосуються професійного розвитку, навчилися самостійно формувати власні потреби у вдосконаленні компетентностей, виокремлювали свої сильні сторони та ті аспекти в роботі, що потребують вдосконалення.

У перебігу роботи фасилітатор наголошує на індивідуальних можливостях та внутрішніх ресурсах, які можуть допомогти педагогам досягнути успіху в професії. Важливо, щоб під час співпраці педагогічні працівники відчували підтримку фасилітатора, його зацікавленість у наданні допомоги.

Взаємодія, що ґрунтується на принципах фасилітації, сприяє підвищенню професійної мотивації педагогів, забезпечує дієвий зворотний зв'язок, формує у педагогів розуміння власної місії в організації освітнього процесу.

Зазначимо, що фахівець, який виконує роль фасилітатора має володіти такими здатностями, як: уміння слухати, ставити запитання, заохочувати педагогів до діалогу та співпраці, забезпечувати зворотний зв'язок, створювати ситуацію успіху тощо [3].

2. Що таке фасилітація і як вона може допомогти вчителю в класі? URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-take-fasylytatsiya-i-yak-vona-mozhe-dopomogty-vchytelyu-v-klasi/>.

3. Бібік Н.М. Фасилітація. *Енциклопедія освіти* / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В.І.Луговий, О.М.Топузов; відп. наук. секр. С.О. Сисоева; редкол.: О.І.Ляшенко, С.Д.Максименко, Н.Г. Ничкало, П.Ю.Саух, Л.Д.Березівська, І.Д. Бех, В.Ю.Биков, М.С. Гальченко, В.В. Засенко, С.А.Калашнікова, М.О.Кириченко, Л.Б. Лук'янова, В.Г. Панок, В.О.Радкевич, О.Я.Савченко, М.М.Слюсаревський, О.В.Сухомлинська]: 2-ге вид. допов. та перероб. Київ:ЮрінкомІнтер, 2021. С.1052.

Експерт

Важливою складовою професійного поступу педагогів є високий рівень володіння ними здатністю моделювати зміст навчання учнів, з урахуванням обов'язкових результатів навчання [4], та організовувати освітній процес відповідно до принципів Нової української школи. Фахівець центру, який виступає у ролі **експерта**, спрямовує свою роботу на формування тих професійних компетентностей педагогів, що необхідні їм для виконання трудових дій.

Високий рівень професійної компетентності дає можливість фахівцям центру бути експертами у питаннях організації освітнього процесу з урахуванням аксіологічного, діяльнісного, компетентнісного підходів, дитиноцентризму, диференціації та інтеграції, впровадження інноваційних технологій навчання, застосування різних видів оцінювання навчальних результатів здобувачів освіти та відбору інструментів для вимірювання й подолання навчальних втрат учнів тощо.

У цьому контексті професійне вивіщення педагогів відбувається під час організації тематичних семінарів, вебінарів, круглих столів, тренінгів тощо. Під час пропонованих форм роботи фахівець-експерт ділиться продуктивним досвідом, організовує діяльність, де педагоги закладів набувають практичних умінь для реалізації нових способів професійної діяльності.

4. Професійний стандарт за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста) : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 №2736. [file:///D:/adm/Downloads/f502781n16%20\(2\).pdf](file:///D:/adm/Downloads/f502781n16%20(2).pdf)

Наставник

Фахівець центру професійного розвитку педагогічних працівників виступає також і в ролі **наставника**. Означена професійна роль спрямована на підтримку педагогів закладів освіти, надання їм необхідної допомоги як у професійному розвитку, так і у виконанні трудових функцій.

Професійну роль наставника може виконувати фахівець, який досяг високого рівня професіоналізму, педагогічної майстерності, а головне він має здатність, готовність та бажання передавати іншим педагогам власний досвід.

У посібнику “[Наставництво: професійна підтримка та розвиток педагогів](#)” (І. Новик, О. Венгловська) [5] подано характеристику профілю наставника, виокремлено особливості та переваги наставницької діяльності.

Фахівець центру може бути наставником для педагогів, яких вперше призначено на педагогічну посаду, які мали тривалу перерву у роботі, або ті, які мають потребу в удосконаленні професійних компетентностей. Це дає можливість наставнику разом із підопічним визначати інтенсивність, тривалість та форму здійснення індивідуального супроводу професійного розвитку.

2. АЛГОРИТМ ВИБОРУ ПРОФЕСІЙНОЇ РОЛІ У ЗДІЙСНЕННІ СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У виборі тієї чи іншої професійної ролі, для здійснення супроводу професійного розвитку педагогів, рекомендуємо дотримуватися наступного алгоритму дій:

1

Вивчіть потреби та запити педагогів закладів освіти, що функціонують у вашій громаді щодо професійного розвитку. Для збору необхідної інформації доцільно застосовувати опитувальники, анкети-самооцінювання, бесіди з керівниками шкіл та представниками професійних спільнот.

2

Опрацюйте отримані матеріали, проаналізуйте переваги та ризики кожної професійної ролі, визначте її ефективність у здійсненні супроводу професійного розвитку педагогів. Важливо провести діагностику сформованості власної готовності до виконання обраної професійної ролі. Здійснити самодіагностику можна за допомогою інструментів, що презентовані у посібнику “[Кейс для педагога-наставника](#)” (Новик І., Венгловська О.) [6].

3

Розробіть систему роботи щодо супроводу професійного розвитку педагогів, відповідно до сутнісної характеристики тієї чи іншої професійної ролі.

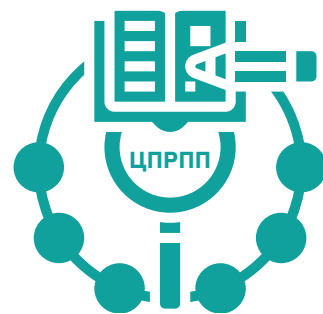
3. ТОП-4 ПОРАДИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ ЦЕНТРІВ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ

Задля того аби супровід професійного розвитку педагогів закладів освіти був ефективним, то фахівцям центрів, необхідно вдосконалювати власні професійні компетентності.
У який спосіб це можна зробити?

Порада 1

Розпочніть із рефлексії. Проаналізуйте, чи достатньо часу ви приділяєте питанням власного професійного вивіщення? Чи задовольняє вас рівень сформованих компетентностей? Чи плануєте свій професійний розвиток? У який спосіб здійснюється планування?

Порада 2

Для того, щоб бути обізнаними у питаннях, з яких проводяться навчання педагогічних працівників, рекомендуємо підписатися на офіційні сторінки у соціальних мережах інституцій, які займаються питанням професійного розвитку. До прикладу, державна установа “Український інститут розвитку освіти” систематично проводить вебінари для фахівців центрів, про що сповіщає на своєму офіційному сайті та на сторінці Facebook установи.

Порада 3

Співпрацюйте з колегами інших центрів. Професійна комунікація сприяє обміну досвідом, розширює можливості для вашого професійного вивищення та розвитку педагогів закладів освіти, якими ви опікуєтеся.

Порада 4

Під час здійснення супроводу професійного розвитку педагогів використовуйте можливості професійних спільнот педагогічних працівників. Сфокусуйте увагу педагогів на тому, що спільнота, у якій педагоги гуртуються навколо ідей, є потужним ресурсом у розкритті, розвитку та реалізації їхнього потенціалу.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОДІАГНОСТИКИ

Тестові завдання

1. З пропонованого переліку оберіть найповніше визначення поняття “супровід професійного розвитку педагогічних працівників”:

- а) сукупність організаційних форм, що спрямовані на супровід та підтримку педагогів у вибудовуванні та реалізації траєкторії професійного поступу
- б) сукупність комплексних дій, організаційних форм, методів, засобів, що спрямовані на супровід та підтримку педагогів у вибудовуванні та реалізації траєкторії професійного поступу
- в) спеціально розроблена програма підтримки педагогів у вибудовуванні та реалізації траєкторії професійного поступу

2. З пропонованого переліку оберіть ланцюжок, в якому визначено складові супроводу професійного розвитку педагогічних працівників:

- а) змістово-технологічне забезпечення, напрями реалізації, інструменти для вивчення потреб педагогів у професійному розвитку
- б) суб'єкти підвищення кваліфікації, програми професійного розвитку, рефлексія
- в) професійна майстерність, безперервний професійний розвиток, інструменти для вивчення потреб педагогів у професійному розвитку

3. З пропонованого переліку професійних ролей оберіть ті, які найчастіше виконують фахівці центрів:

- а) консультант
- б) інспектор
- в) експерт
- в) координатор
- г) наставник

4. Якій професійній ролі більшою мірою відповідає подана характеристика: “У межах своєї діяльності фахівці центрів надають підтримку педагогам у професійному розвитку, виконанні трудових функцій, плануванні та реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку, передають власний досвід і знання”?

- а) консультант
- б) наставник
- в) координатор
- г) експерт
- д) фасилітатор

5. Чи правильним є твердження, що під час фасилітування фахівець центру надає підтримку педагогам у їхньому професійному розвитку під час організації різних форм групової роботи?

- а) правильно
- б) неправильно

Завдання 1. Запропонуйте алгоритм вивчення потреб педагогів закладів освіти вашої громади щодо їхнього професійного розвитку.

Завдання 2. Розробіть орієнтовну структуру та зміст тематичної рубрики на сайті центру професійного розвитку педагогічних працівників, якою педагоги можуть скористатися для надсилання звернень із питань професійного розвитку.

Завдання 3. Проаналізуйте власну готовність до виконання різних професійних ролей. Результати запишіть до таблиці.

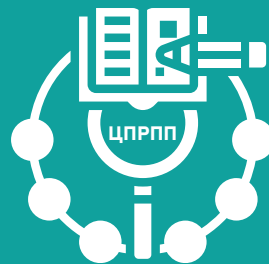
Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливості	Ризики

5. КОРИСНІ РЕСУРСИ

1. Новик І., Венгловська О. Кейс для педагога-наставника. Київ. УІРО. 2023. 30 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/kejs-dlya-nastavnyka.pdf>.
2. Новик І., Венгловська О. Наставництво: професійна підтримка та розвиток педагогів. Київ. УІРО. 2023. 111 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/nastavnycztvo-posibnyk.pdf.pdf>.
3. Організовуємо діяльність центру: посібник для центрів професійного розвитку педагогічних працівників / Н.Кипиченко, О.Король, О. Федоренко. Київ, 2022. 88 с. URL: <https://bit.ly/3WA3riC>.
4. Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 672. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>.
5. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/266-nakaz_2736.pdf.
6. Що таке фасилітація і як вона може допомогти вчителю в класі? URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-take-fasylytatsiya-i-yak-vona-mozhe-dopomogty-vchytelyu-v-klasi/>.

uiro.sektorprofrozvitok@gmail.com

uied.org.ua

вул. Митрополита Василя Липківського,
36, 03035, Київ, Україна

Матеріали цієї публікації можуть вільно використовуватись за умови такого покликання:

Венгловська О. Професійні ролі фахівців центру професійного розвитку педагогічних працівників: брошура до Типової програми підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників центрів професійного розвитку педагогічних працівників. 2023. 16 с.

